

Kennarabók

Sögueyjan 1. Hefti

**Sögueyjan 1. Hefti
Kennarabók**

© Agnes Ósk Egilsdóttir 2015
© Anna María Aradóttir 2015

Forsíðumynd: Aníta Guðlaug Axelsdóttir
Prentvinnsla: Bóksala kennaranema

Efnisyfirlit

Inngangur	5
Um kennarabókina	6
Kennslufræðileg atriði	6
Söguáðferðin	7
Samþætting	7
Ritun	8
Námsmat	8
Sögurammi 1 – Undirbúningur flutnings	9
Sögurammi 2 – Flutningurinn yfir hafið, I. hluti	11
Sögurammi 2 – II. Hluti	17
Sögurammi 3 – Þegar til Íslands er komið, I. Hluti	21
Sögurammi 3 – II. Hluti	25
Sögurammi 3 – III. Hluti	29
Sögurammi 4 – Þjóðveldið, I. Hluti	31
Sögurammi 4 – II. Hluti	35
Sögurammi 5 – Kristnitakan, I. Hluti	39
Sögurammi 5 – II. Hluti	43
Viðaukar	45
Heimildaskrá	58

Inngangur

Fá nemendur í íslensku skólakerfi í dag nægilega kennslu og þjálfun í ritun? Eru námsgreinarnar oft aðgreindar? Mikilvægt er að spyrja sig spurninga á borð við þessar þegar hugað er að kennsluskipulagi. Ef marka má reynslu okkar af skólastarfi, bæði sem nemendur og í vettvangsnámi, þá er það skipulagt þannig að námsgreinar eru yfirleitt kenndar með aðskildum hætti. Við veltum fyrir okkur hvort slíkt skipulag undirbúi nemendur nægilega vel fyrir daglegt líf. Okkur sýnist það ekki vera í samræmi við þær áskoranir sem lífið hefur uppá að bjóða því að lífið skiptist ekki upp eftir námsgreinum. Við teljum að ef breyta á þessum áherslum í skólastarfi henti vel að nýta sér sambættingu námsgreina í kennslu.

Sú leið þykir okkur fremur þurr og einhæf og viljum við sjá fjölbreyttari kennsluaðferðir notaðar í kennslu og þjálfun ritunar. Að okkar áliti ætti ritun að vera ein af föstum námsgreinum grunnskólans, líkt og t.d. stærðfræði og náttúrufræði. Auk þess teljum við afar mikilvægt að lögð verði meiri áhersla á skapandi ritunarkennslu í öllum grunnskólum landsins.

Þessi kennarabók, eins og við kjósum að kalla kennsluleiðbeiningarnar, er unnin út frá kennslubókinni *Sogueyjan 1. Hefti* sem var gefin út af Námsgagnastofnun árið 2012 (2 útgáfa). Þetta er fyrsta bókin af þremur í bókaflokknum sem er ætlað að spanna sögu Íslands frá landnámi til okkar tíma. Gefnar voru út kennsluleiðbeiningar með kennslubókinni en kennslan í okkar kennarabók er skipulögð í anda söguaðferðarinnar. Þeir kaflar í Sogueyju 1. Hefti sem teknir eru fyrir í Kennarabókinni eru þessir: 2. Ísland byggist fólk, 3. Þjóðveldið, 4. Siglingar og landfundir og 11. Ísland sem verstöð. Þessir tilteknu kaflar eru sögusvið nemenda og eru atburðir eftir efni þeirra. Kennsluleiðbeiningarnar eru hugsaðar fyrir kennara á miðstigi grunnskóla og gert er ráð fyrir um 30 kennslustundum, en skipting milli námsþáttta er einungis til viðmiðunar. Kennslunni er skipt í fimm söguramma og hverjum söguramma fylgja kennarasíður þar sem markmið, kennsluaðferðir og útlistun á verkefnum eru skýrð nánar. Þessi aðferð byggir á Kennarabók með í fullorðinna tölu (Lilja M. Jónsdóttir, 2001) með leyfi höfundar.

Kennslufræðileg atriði

Um kennarabókina

Kennarabókin er uppsett þannig að sögurammar mynda upphaf hvers kafla og meðfram þeim er kennarasíða þar sem eitthvað af eftirfarandi er að finna:

Markmið.

Kveikja.

Kennsluaðferðir.

Leiðarbók.

Kennslustofubókasafn.

Ítarefni.

Auk þess eru öll verkefni sem sett eru fyrir í hverjum söguramma svo útlistuð frekar á kennarasíðu og kemur fram tíminn sem áætlað er að hver sögurammi muni taka.

Hér á eftir verður farið yfir nokkur kennslufræðileg atriði sem lögð verður áhersla á í Kennarabókinni. Þessi atriði tengjast bæði kennslunni beint og óbeint og er þeim ætlað að gefa skýrari mynd af þeim verkefnum sem lögð verða fyrir. Þær bækur sem einna helst hefur verið stuðst við eru eftirfarandi:

Kennarabók með í fullorðinna tölu. Lilja M. Jónsdóttir. (2001). Reykjavík: Námsgagnastofnun.

Litróf kennsluaðferðanna. Ingvar Sigurgeirsson. (2013). Kópavogur: Námsgagnastofnun.

Skapandi skólastarf. Lilja M. Jónsdóttir. (2007). Reykjavík: Námsgagnastofnun.

<h2>Söguðferðin</h2> <p>Söguðferðin eða „skoska aðferðin“, eins og hún er kölluð, byggir jöfnum höndum á umræðu- og spurnaraðferðum, þrautalausnum, virku leitarnámi, sviðsetningu, innlifunaraðferðum og skapandi viðfangsefnum. Kjarni aðferðarinnar er að nemendur taki virkan þátt í að skapa söguna, persónur hennar og sögusvið og þurfa þeir að leita svara við mikilvægum spurningum sem tengjast sögunni. Sögunni er alla jafna skipt í fimm kafla (söguramma) og í hverjum fyrir sig er farið yfir ákveðið viðfangsefni og leitað svara við lykilspurningum. Aðferðin býður upp á að koma til móts við ólíka getu, áhuga og þarfir nemenda (Ingvar Sigurgeirsson, 2013).</p>	<h2>Sambætting</h2> <p>Byggt er á sambættingu samfélagsgreina og ritunar við gerð þessa námsefnis en fram kemur í inngangskafla Aðalnámskrár (almennur hluti 2011) að hver grunnskóli ákveði hvort námsgreinar og námssvið séu kennd aðgreind eða sambætt, en jafnframt er bent á að gæta þurfi þess að námið verði sem heildstæðast.</p> <p>Til eru ýmsar skilgreiningar á hugtakinu og þykir okkur skilgreining Lilju M. Jónsdóttur (1995) sem kemur fram í meistararitgerð hennar, <i>Integrating the Curriculum. A story of three teachers</i> lýsa hugtakinu einna best og höfðum við hana að leiðarljósi við gerð kennsluleiðbeininganna. Sú skilgreining hljómar svona:</p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Sambætting er leið fyrir kennara og nemendur að sannreyna í skólastarfi að heimurinn er ekki samhengislaus (brotakenndur), heldur er hvað öðru háð. Í sambættingu þarf þekkingu og leikni frá öllum þekkingarsviðum.</i></p> <p style="padding-left: 2em;"><i>Sambætting krefst samstarfs kennara og nemenda í leit þeirra að lausnum; á því hvað eigi að gera við þekkinguna og hvernig deila má henni með öðrum. Sambætting er vegurinn að námsefnisgerð (bls. 51).</i></p>

<p>Ritun</p> <p>Í kennsluverkefni okkar verður lögð áhersla á skapandi skrif. Í Aðalnámskrá grunnskóla frá árinu 2011 (almennur hluti) segir að sköpun byggi á gagnrýnni hugsun og aðgerðum sem opna nýja möguleika. Í sköpun felst að móta viðfangsefnið, að gera eitthvað nýtt eða öðruvísi og að hún byggi á forvitni, áskorun, spennu og leit. Sköpunarferlið eigi ekki síður að skipta máli en afrakstur verkefnisins.</p> <p>Þar segir einnig að í ritunarkennslu þar sem lögð er áhersla á skapandi skrif þurfi að huga að því að brjóta hefðbundin mynstur, reglur og kerfi og veita nemendum nýja sýn á fyrirbæri og viðteknar hugmyndir (bls. 24). Þessu höfum við áhuga á að ná fram í Kennarabókinni okkar.</p>	<p>Námsmat</p> <p>Fram kemur í Aðalnámskrá gunnskóla (2011) að mat á árangri og framförum barna sé reglubundinn þáttur í skólastarfi og megin tilgangur námsmats sé að veita leiðandi upplýsingar um námið og hvernig markmiðum skuli náð.</p> <p>Í þessu verkefni er lögð áhersla á fjölbreytt námsmat og verður byggt á sjálfsmati nemenda, kennaramati og jafningjamati, sjá viðauka I.</p> <p><u>Sjálfsmat nemenda:</u> Með því að láta nemendur meta eigin frammistöðu í hópvinnu fær kennarinn skýrari mynd af frammistöðu nemandans (Lilja M. Jónsdóttir, 1996).</p> <p><u>Kennaramat:</u> Kennari skráir athugasemdir sínar niður á hverjum degi og reynslan hefur sýnt að athuganir kennarans hefur góð áhrif á vinnuafköst (Lilja M. Jónsdóttir, 1996).</p> <p><u>Jafningjamat:</u> Þetta er góð leið til að virkja nemendur sem hlustendur en brýna þarf fyrir nemendum jákvæða gagnrýni (Lilja M. Jónsdóttir, 1996).</p>

Sögueyjan 1. Hefti - Sögurammi

Sögurammi 1: Undirbúningur flutnings

Um það bil tvær kennslustundir

Söguþráður - Lykilspurningar	Framkvæmd – Vinna nemenda	Bekkjarskipulag	Efni og gögn	Afrakstur
Kveikja: Nemendur skrifa á lítinn miða hvað þeir myndu taka með sér ef þeir ættu að flytja milli landa.	Miðarnir eru límdir á veggspjald sem nemendur hafa alltaf aðgang að.	Allur bekkurinn.	Litlir miðar.	Veggspjöld með hugmyndum nemenda.
Hvað vitið þið um lífið á Landnámsöld? Hvað viljið þið vita meira?	Hugstormun í bekknum: Nemendur rétta upp hönd og kennari skráir hugmyndir þeirra á flettitöflu		Flettitafla og töflutúss.	Listi með forþekkingu nemenda.
Að rata á sjó: Kennari kynnir fyrir nemendum hvernig fólk rataði um úthöf á landnámstíma.	Kennari les upp fyrir nemendur bls. 24 og 25 í kennslubókinni <i>Víkingaöld, árin 800-1050</i> eftir Sigrúnu Helgadóttur.		Kennslubókin og myndir af Internetinu af stjörnumerkjum og sólarupprás.	

Undirbúningur flutnings

<p>Markmið: Að vekja áhuga nemenda á viðfangsefninu, draga fram þekkingu þeirra á því og fá nemendur til að setja sig í spor jafnaldra áður fyrr. Auk þess að þjálfa nemendur í samvinnu, að þeir taki tillit til annarra og komist að samkomulagi.</p> <p>Kennslustofubókasafn: Kennari kemur upp litlu og markvissu bókasafni inni í kennslustofunni. Kennarinn hefur valið bækur sem nemendur geta flett upp og fundið svör við hinum ýmsu spurningum sem upp koma við vinnslu verkefna. Þá skráir kennari niður heimasíður sem hafa að geyma upplýsingar um efnið, viðauki nr. II.</p>	<p>Kveikja: Áður en námsefnið er lagt fyrir, lætur kennari hvern og einn nemenda fá líttinn miða, nemendur skrifa niður þrjá hluti sem þeir myndu taka með sér ef þeir ættu að flytja á milli landa. Nemendur kynna sínar hugmyndir fyrir beknum og allir líma sinn miða á veggspjald í kennslustofunni. Þessi umræða setur nemendur í stellingar fyrir komandi kynningu á efninu. Nemendur skrifa á annan miða hvaða þrjá hluti þeir myndu taka með sér ef þeir væru að flytja milli landa á landnámsöld. Með þessu kannar kennari forþekkingu nemenda sinna.</p> <p>Kennsluaðferð: Samræðuaðferð – Athygli nemenda er beint að ákveðnu viðfangsefni (Ingvar Sigurgeirsson, 2013).</p>	<p>Hugstormun/þankahríð - Þá varpar kennari fram spurningu og biður nemendur að nefna allt sem þeim dettur í hug um viðfangsefnið (Ingvar Sigurgeirsson, 2013).</p> <p>Að rata á sjó: Kennari kynrir fyrir nemendum hvernig fólk rataði um úthöf á landnámstíma. Stuttur og hnitmiðaður kafli um þetta efni er í kennslubókinni <i>Víkingaöld, árin 800-1050</i> eftir Sigrúnu Helgadóttur á bls. 24-25. Kennari les upp fyrir nemendur textann ásamt því sem hann sýnir þeim myndir af stjörnumerkjum og sólarupprás af Internetinu. Eftir kynningu kennarans eru nemendur hvattir til að horfa upp í himininn á dimmu kvöldi eða morgni og leita uppi Pólstjörnuna eða önnur stjörnumerki.</p>
--	---	---

Undirbúningur flutnings

Sögueyjan 1. Hefti - Sögurammi

Sögurammi 2: Flutningurinn yfir hafið		I. Hluti	Um það bil þrjár kennslustundir	
Söguþráður - Lykilspurningar	Framkvæmd – Vinna nemenda	Bekkjarskipulag	Efni og gögn	Afrakstur
Kveikja: Hugarflug með leiðsögn.	Kennari les sögu þar sem fjölskylda er á hafi úti á leið sinni til Íslands.	Allur bekkurinn.	Sagan sem kennari les upp og hljóðdiskur.	Í kjölfar „ferðarinnar“ eru nemendur hvattir til að deila reynslu sinni.
Leiðarbók – færsla 1. Nemendur vinna úr hugarfluginu.	Nemendur skrifa um persónuna sem þeir ímynduðu sér í hugarfluginu.	Einstaklings-verkefni.		Nemendur skrifa uppkast af verkefni og hreinskrifa síðar og setja inn í leiðarbók.
Leiðarbók og safnmappa: Kennari kynnir safnmöppu og leiðarbók og hlutverk þeirra.	Kennari fer með nemendum yfir helstu atriði.	Allur bekkurinn.	Sýningareintak af leiðarbók og safnmöppu.	Nemendur læra að safna saman verkefnum sínum í safnmöppu í þeim tilgangi að bera virðingu fyrir þeim.
Nemendur útbúa safnmöppu og leiðarbók.	Nemendur ákveða í samráði við kennara hvernig útlit leiðarbókar er.	Einstaklings-verkefni.	Pappír, lím, nál (stíll), þráður, skæri og fleira.	Safnmappa og leiðarbók fyrir hvern nemanda.

Flutningurinn yfir hafið I. Hluti

<p>Markmið: Að nemendur setji sig í spor einstaklinga sem voru uppi á landnámstíma og gera sér grein fyrir lífi fólks og aðstæðum.</p> <p>Kveikja: Aðferðin byggist á því að kennari fer með nemendum í ferð í huganum (Ingvar Sigurgeirsson, 2013). Huga þarf að því að það sé ró í kennslustofunni og að öllum líði vel. Gott er að slökkva ljós, kveikja á kertum og setja undir til dæmis ölduhljóð til þess nemendur nái frekar tengslum við söguna. Texti fyrir hugarflug er á bls. 11.</p> <p>Kennsluaðferð: Hugarflug með leiðsögn – Nemendur ímynda sér ferð yfir hafið.</p>	<p>Leiðarbók: Leiðarbók er nokkurs konar verkefnabók sem nemendur útbúa sjálfir. Í bókina setja nemendur hugmyndir sínar um efnið, hugleiðingar og vangaveltur, svara spurningum kennara og leitast við að svara sínum eigin spurningum sem upp koma um efnið. Nemendur leita sjálfir svara við spurningum, í bókum, á netinu, spryji forelda, lesa tímarit og dagblöð, o.fl. Lagt er fyrir nemendur leiðarbókaverkefni, þar sem lögð er áhersla á ritun og eru þau verkefni skráð í leiðarbók (Lilja Jónsdóttir, 2001). Leiðbeiningar fyrir bókagerð er á bls. 12.</p>	<p>Safnmappa: Í safnmöppu safna nemendur öllum hugmyndum, textum, verkefnum, teikningum og öðru því sem þeir vinna í gegnum námsþáttinn. Henni er ætlað að geyma verkefni og hugmyndir þar til það allt er tilbúið og má setja í leiðarbókina.</p> <p>Leiðarbók – færsla 1: Nemendur vinna úr hugarfluginu. Að loknu hugarflugi hvetur kennari nemendur til að deila reynslu sinni og myndast umræða í beknum sem kennari stýrir. Að lokinni umræðu skrifa nemendur um persónuna sem þeir ímynduðu sér. Nafn, kyn, aldur, útlit, líðan, áhugamál og annað sem nemendum dettur í hug.</p>
--	--	--

Flutningurinn yfir hafið I. Hluti

Hugarflug með leiðsögn:

Eftirfarandi texti eru byggður á leiðbeiningum eftir Lilju M. Jónsdóttir (2001) og unnin úr bókinni Landnám Íslands (Ingvar Sigurgeirsson, 1982).

Kennsluaðferð: Hugarflug með leiðsögn – Aðferðin byggir á því að kennari fer með nemendur í ferð í huganum oft með virkri þáttöku þeirra (Ingvar Sigurgeirsson, 2013).

Komið ykkur vel fyrir í stólunum, grúfið ykkur fram á borðið og hafið fæturna á gólfínu, slappið alveg af. Einbeitið ykkur vel að því að anda rólega inn um nefið og út um munninn og finnið fyrir góðri afslöppun.

Ég bið ykkur að fara í huganum aftur til ársins 900. Þið eruð stödd í norskum firði og fylgist með hápi fólks bera farangur um borð í hafbúið skip. Verið er að undirbúa ferð til Íslands þar sem fyrirhugað er að nema land. ... Hvað sjáið þið? ... Hvernig er lyktin? ...

Þið stigið um borð í knörrinn og finnið ykkur tunnu á pilfarinu og setjist. Það er mikill erill. ... Sérðu fjölskylduna sína? ... Eru margir um borð?

Skipið siglir af stað. Hvernig líður þér? ...

Þið hafið nú verið á siglingu í um tveggja vikna tíma.

Hvernig er veðrið? ... Er kalt?... Eru til nægar vistir eða matur fyrir alla? ... Hvernig líður fólkini um borð? ... Hvað ertu að gera á daginn?... Allt í einu heyrir þú kallað „land, land!“,.. Þú stekkur á fætur og horfir í kringum þig. ... Hvað sérðu? ... Hvað er líkt eða ólíkt fyrri heimkynnum?

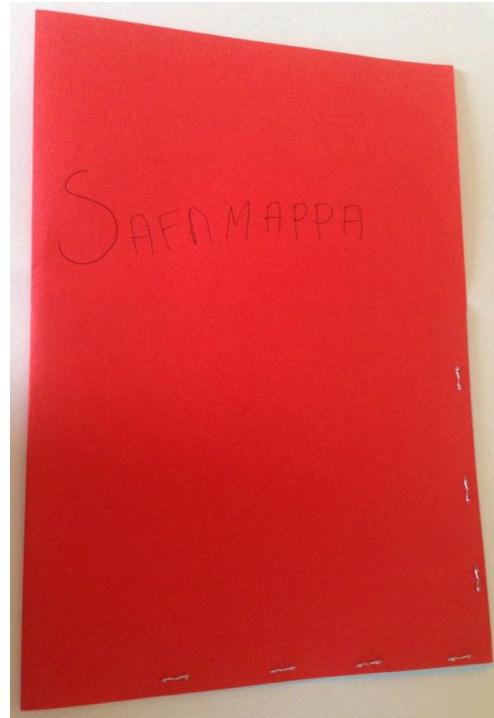
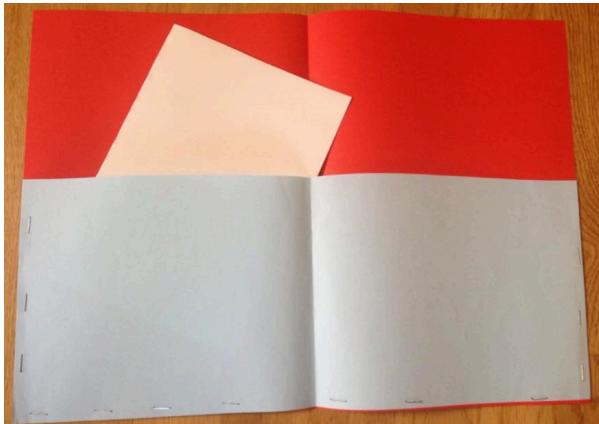
Í kjölfar „ferðarinnar“ í huganum eru nemendur hvattir til að deila reynslu sinni og lýsa skynjunum sínum og þeim hugmyndum eða tilfinningum sem fram komu (Ingvar Sigurgeirsson, 2013).

Flutningurinn yfir hafið I. Hluti

Safnmappa:

Í safnmöppuna þarf: Spjöld, skurðhníf/skæri og heftara.

Spjaldið er brotið saman í tvennt þannig að hún verði vel rúmlega A4 að stærð á alla kanta. Innan í hana er svo heftað spjald sem er um helmingi minna en mappan sjálf þannig að vasi myndist.

Flutningurinn yfir hafið I. Hluti

Bókagerð:

Eftirfarandi texti eru byggður á leiðbeiningum eftir Lilju M. Jónsdóttir (2001).

Leiðarbók:

Í leiðarbókina þarf: Pappír í blöðin, spjöld í kápu, pappír utan á kápu, efni í kjöl, pappírslím, nálar, garn, skæri, reglustika, klemmur og blýantar.

Bókin búin til:

1. Blöðin í bókina eru brotin og skorin í æskilega stærð. Þau þurfa að vera um 1-1,5 cm minni en kápan allan hringinn.
2. Bókin er saumuð þannig að merkt er fyrir saumunum út frá miðjunni með 3-4 cm millibili og gatað með nál eða fínum stíl. Byrjað er að sauma í miðju að aftan og stungið upp og niður, endað aftur í miðju að aftan og hnýtt.

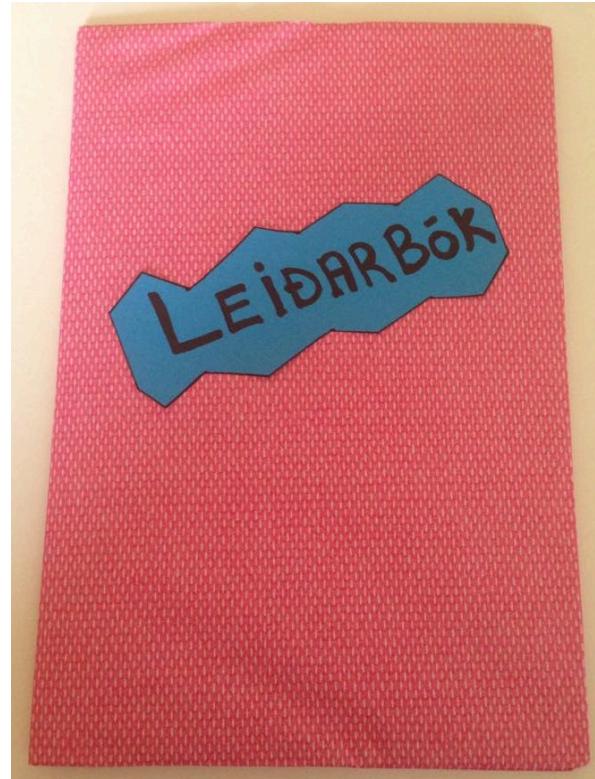
3. Pappír utan á spjöldin er sniðinn 10 cm lengri og 5 cm greiðari en spjöldin. Hann er límborinn og límdur utan á spjöldin þannig að 5 cm standi út af á þrjá vegu en pappírinn á að nema við brúnina þar sem kjölurinn er. Hornin eru síðan brotin inn á við.

Flutningurinn yfir hafið I. Hluti

4. Efni í kjöl er sniðið. Það þarf að vera 10 cm lengra en spjöldin og 7-8 cm breitt. Strikað er að innan 3+2+2 eða 3+1+3. Kjölurinn er límborinn og spjöldin límd á. Ef kjölbond er notað þarf ekki að límbera.

5. Loks er bókin límd inn í kápuna. Fremsta síðan er límborin og límd við fremri kápuna. Gæta þarf að því að bókin nái vel inn að miðju. Sama gert með síðuna á aftari kápu. Að síðustu er bókin pressuð.

Sögueyjan 1. Hefti - Sögurammi

Sögurammi 2: Flutningurinn yfir hafið II . Hluti		Um það bil fjórar kennslustundi		
Söguþráður - Lykilspurningar	Framkvæmd – Vinna nemenda	Bekkjarskipulag	Efni og gögn	Afrakstur
<p>Persónugerð: Nemendum er skipt í hópa eftir hópskiptingaleik, þrír saman í hóp. Hóparnir vinna saman að persónusköpun.</p>		Litlir hópar.	Pappír, blýantur, skæri, pappírlím og aukahlutir.	Klippimyndir og ítaleg lýsing á persónum.
Leiðarbók – færsla 2:	Lestu kaflann Sigt til Íslands á bls. 18-21 og svaraðu spurningum.	Einstaklings-verkefni.	Námsbókin bls. 18-21.	
<p>Kistill: Hvað þarf að taka með þegar flutt er á milli landa?</p>	Nemendur útbúa kistil og setja í hann nauðsynlega hluti sem þeir hafa útbúið.	Litlir hópar.	Veggspjald, gömul tímarit, lím, skæri, heftari, o.fl.	Nemendur afla sér upplýsinga um þá hluti sem þóttu nauðsynlegir.
<p>Leiðarbók – færsla 3: Ritunarleikur.</p>	Kennari skrifar frásögn á stórt blað og nemendur bæta við setningu koll af kolli.	Allur bekkurinn.	Stórt blað.	Frásögn sem nemendahópurinn hefur skrifað í sameiningu.

Flutningurinn yfir hafið II. Hluti

Hópskiptingaleikur eftir látbragði:

Kennari útbýr miða fyrir hvern og einn nemenda, eftir því hversu margir hópar eiga að vera og síðan þrjá samstæða miða fyrir hvern flokk.

Nemendur draga síðan einn miða hver og gæta þess að enginn sjái á miðann. Þegar kennari gefur merki á hver og einn að leika sitt hlutverk með látbragðsleik. Ekki má nota orð og er markmiðið að nemendur pari sig saman sjálfir. Haldið er áfram þar til allir hafa fundið sinn hót, sjá viðauka III.

Persónugerð:

Áður en persónugerðin hefst sýnir kennari nemendum nokkrar myndir og myndbönd af fólk í Íslandi á landnámstíma. Lögð er áhersla á fatnað og er umræðunni beint að efni og gerð. Nemendur afla sér frekari upplýsingar um líf fólks á landnámstíma á Kennslustofubókasafni.

Kvikmyndin Útlaginn sem fæst til útláns frá Námsgagnastofnun sýnir vel lifnaðarhætti og klæðnað á landnámsöld.

Þrír nemendur vinna saman að gerð fjölskyldu sem hyggst flytja til Íslands á landnámsöld. Nemendur ákveða í upphafi hvað skulu vera margir í fjölskyldunni og skipta með sér verkum, í minnsta lagi eru þrír fjölskyldumeðlimir.

Fyrir hverja persónu fylla nemendur út eyðublað með upplýsingum um persónuna, sjá viðauka IV. Ásamt því að skrifa ítalega skýrslu þar sem nemendur segja frá útlit þeirra, hegðun, persónugerð, áhugamál, uppáhalds stað og stund og annað það sem þeim dettur í hug að nefna.

Í viðauka IV er að finna fyrirmæli með verkefni fyrir nemendur.

Kennsluaðferð: Verkleg kennsla - Góð verkleg kennsla byggir á því að blanda saman ýmsum kennsluaðferðum og beita með markvissum og áhugavekjandi hætti (Ingvar Sigurgeirsson, 2013).

Flutningurinn yfir hafið II. Hluti

Persóna útbúin:

Nemendur fá pappa í A5 stærð og er það efniviður í eina persónu. Nemendur teikna hjálpalínur á blaðið til að höfuðið og búkurinn sé í nokkurn veginn réttu hlutfalli. Huga þarf að því að hafa höfuðið nægilega stórt svo hægt sé að líma á það hár. Nemendur reyna að átta sig á mismunandi hæð persónanna, er þetta fullvaxinn karlmaður eða barn á þeirra aldrí.

Sýnishorn frá nemendum á miðstigi grunnskóla.

Þegar nemendur hafa teiknað persónuna mæla þeir fyrir fötum og öðrum aukahlutum sem síðan er límt á pappann. Nemendur klippa ekki persónuna út fyrr en öll fót og aukahlutir hafa verið límdir á pappann svo nemendur eigi auðveldara með að mæla og líma. Fötin má útbúa úr afgangs bútum úr textílstofunni og útbúa hárið úr garni eða ull.

Sýnishorn frá nemendum á miðstigi grunnskóla.

Flutningurinn yfir hafið II. Hluti

<p>Leiðarbók – færsla 2: Lestu kaflann Siglt til Íslands á bls. 18 – 21 og svaraðu eftirfarandi spurningum.</p> <p>Þeir sem bárust frá Norðurlöndunum og settust ekki að á Íslandi, hvar námu þeir land? Landnáma segir frá þremur mönnum sem komu til Íslands fyrir landnám, hverjir voru þeir? Hver gaf Íslandi nafn? Hvaða land var síðasta landið í Evrópu til að vera byggt? Hvað eru fornleifar? Á hvernig skipum sigldu landnámsmenn til landsins? Hvernig rötuðu landnámsmennirnir?</p>	<p>Kistill: Í kistil þarf: Veggspjöld, gömul tímarit, lím, skæri, heftara o.fl.</p> <p>Nemendur vinna í sömu hópum og þegar þeir unnu í persónugerðinni. Í hópnum er unnið með þá aðferð að nemendur komist að sameiginlegri niðursöðu. Í upphafi skrifa nemendur, hver fyrir sig, tillögur sínar um hvað ætti að taka með. Í framhaldi af því fær hópurinn það verkefni að koma sér saman um eina (Ingvar Sigurgeirsson, 2013).</p> <p><u>Kennsluaðferð:</u> Að komast að sameiginlegri niðurstöðu.</p> <p>Þegar hópurinn hefur komist að niðurstöðu útbúa þeir kassa úr veggspjaldi og teikna og klippa út þá hluti þeir taka með sér yfir hafið.</p>	<p>Leiðarbók – færsla 3: Ritunarleikur. Kennari skrifar fyrirsögn efst á stórt blað. Fyrirsögnin gæti verið „Flutningurinn yfir hafið“ eða „Er grasið grænna hinu megin?“ sem dæmi. Nemendur skrifa svo koll af kolli eina setningu og mynda þannig sameiginlega frásögn. Sá sem fær blaðið skrifar setningu sem er í framhaldi af fyrri setningu. Þegar allir nemendur hafa skrifað eina setningu, les kennari frásögnina upphátt.</p>
--	--	--

Sögueyjan 1. Hefti - Sögurammi

Sögurammi 3: Þegar til Íslands er komið		I. Hluti	Um það bil fjórar kennslustundir	
Söguþráður - Lykilspurningar	Framkvæmd – Vinna nemenda	Bekkjarskipulag	Efni og gögn	Afrakstur
Kveikja: Örlagavefurinn – Staðhæfing um flutninginn yfir hafið.	Nemendur standa í hring og kasta á milli sín hnykli.	Allur bekkurinn.	Hnykill.	Nemendur rifja upp námsefni, læra hvert af öðru og mynda vef.
Sjá lesbók, bls. 22-23. Nemendur velja fjölskyldu sinni landsvæði til að búa á.	Nemendur afla sér upplýsinga um landsvæðin á Íslandi.	Litlir hópar.	Námsbók, stórt Íslandskort, bréfsefni og orðabók.	
Nemendur teikna landsvæðið og bæjarstað.			Stórt blað og litir.	
Landnámssýning: Ýmsar sýningar eru í boði en Landnámssýningin í Borgarsögusafni Reykjavíkur er einstaklega góð sýning.	Lykillinn af vel heppnaðir skoðunarferð er góður undirbúningur kennara.	Allur bekkurinn.		
Leiðarbók – færsla 4: Nemendur taka viðtal við hvern annan.	Nemendur vinna úr heimsókninni á safninu.	Litlir hópar.		

Þegar til Íslands er komið I. Hluti

Markmið:

Nemendur skoða landið út frá lifnaðarháttum og fá þannig betri innsýn á þá miklu möguleika sem landið hefur uppá að bjóða. Nemendur kynnast því hvernig lífshaettir hafa breyst í gegnum tíðina og hversu mikilvægur fiskurinn er landi okkar og þjóð.

Kveikja:

Örlagavefurinn: Nemendur standa í hring og einn nemandi heldur á hnykil.

Nemandinn sem heldur á hnyklinum, segir staðhæfingu um flutninginn yfir hafið, heldur í endann á bandinu og kastar hnyklinum til næsta nemanda. Með þessu móti myndast vefur sem minnir einna helst á köngulóavef.

Þegar allir hafa sagt sína staðreynd er hægt að leggja vefinn rólega niður á gólf í sameiningu og dást af verkinu.

Kennsluaðferð: Endurtekningaræfingar - Fyrir nemendur er lagt verkefni sem þeim er ætlað að leysa án tafar (Ingvar Sigurgeirsson, 2013).

Þegar til Íslands er komið:

Bekkurinn í heild les saman kaflann um Landnám Íslands á bls. 22 – 23 í kennslubókinni.

Nemendur vinna áfram í þeim hópum sem þeir unnu persónusköpunina. Nú fá nemendur það verkefni að velja sér landshluta til að flytja fjölskylduna á. Nemendur þurfa þá að afla sér upplýsinga um landsvæðin, helstu lifnaðarhætti á hverju landsvæði fyrir sig og hvar væri hentugast fyrir fjölskylduna að nema land. Gott er að setja upp Íslandskort svo nemendur geti betur áttað sig. Upplýsingarnar væri hægt að finna á kennslustofubókasafninu.

Þegar nemendur hafa valið hentugan stað teikna þeir landsvæðið á stórt blað, hvar eru fjöll, hólar, vatn, tré og láglendi? Hvar á landsvæðinu eru hentugur staður fyrir bæjarstað? Að lokum teikna nemendur bæinn inn á myndina.

Þegar til Íslands er komið I. Hluti

Landnámssafnið:

Nemendahópurinn fer saman á landnámssýningu. Ýmsar sýningar eru í boði á landinu en Landnámssýningin á Borgarsögusafni Reykjavíkur er einstaklega góð sýning og hentar vel ungu fólki. Á sýningunni er fjallað um landnám í Reykjavík og byggt er á fornleifarannsóknum sem fram hafa farið í miðbænum. Á sýningunni er reynt að gefa hugmynd um umhverfi Reykjavíkur eins og það var við landnám.

Kennsluaðferð: Skoðunarferðir – Lykillinn að vel heppnaðri skoðunarferð felst í góðum undirbúningi kennari ásamt því sem undirbúa þarf nemendur vel fyrir ferðina (Ingvar Sigurgeirsson, 2013).

Leiðarbók – færsla 4:

Nemendur taka viðtal við hvert annað og spyrja hvernig þeim fannst safnið, hvað fannst þeim merkilegast og lærðu þau mikið af því að fara í heimsókn á safnið?

Textinn er síðan hreinskrifaður, færður í safnmöppu og síðar leiðarbók.

Þegar til Íslands er komið I. Hluti

Myndir teknar af heimasíðu Borgarsögusafns Reykjavíkur.

Sögueyjan 1. Hefti - Sögurammi

Sögurammi 3: Þegar til Íslands er komið		II. Hluti	Um það bil fjórar kennslustundir	
Söguþráður - Lykilspurningar	Framkvæmd – Vinna nemenda	Bekkjarskipulag	Efni og gögn	Afrakstur
Fjölskyldan byggir bæ: Nemendur byggja bæ handa fjölskyldu sinni.	Hópurinn vinnur í sameiningu við að finna upplýsingar um efnið.	Litlir hópar.	Veggspjald, skæri, litir, lím, afgangs efni o.fl.	Bær, dýr og annað tilheyrandi.
Skálar: Íbúðarhús norrænna manna.	Hvernig voru þeir byggðir og hvernig litu þeir út?		Víkingaöld, árin 800-1050. Eftir Sigrúnu Helgadóttir.	
Leiðarbók – færsla 5:	Nútímaljóð um lífshætti á Íslandi.	Einstaklings-verkefni.		
Lífshættir: Námsstöðvar þar sem nemendur bera saman viðfangsefni, annars vegar í nútíma og hins vegar á landnámsöld.	Námsstöðvar. Nemendur fara á milli stöðva og ræða viðfangsefni.	Litlir hópar.	Eitt veggspjald fyrir hverja námsstöð og pennar.	Veggspjald með hverju viðfangsefni.

Þegar til Íslands er komið II. Hluti

Fjölskyldan byggir bæ:

Þegar nemendur hafa valið sér bæjarstæði er næst á dagskrá að fjölskyldan byggir sér bæ eða skála. Hóparnir kanna hvernig búseta fólks var á landnámsöld, hvernig bæirnir voru byggðir, hvaða dýr voru á bænum og hvernig húsgögn voru notuð?

Nemendur nota veggspjöld og afgangs efni úr textílstofunni til að útbúa sinn bæ.

Skálar:

Textinn er unnin úr kennslubókinni *Víkingaöld, árin 800-1050* eftir Sigrúnu Helgadóttir (bls.38-39).

Skálarnir voru aflangir, með bogadregnum, gluggalausum langveggjum en opnum á þaki. Dyr voru á langvegg og básar fyrir húsdýr næst þeim. Stoðgrind húsa var alltaf úr timbri og voru stundum veggir úr fléttuðum greinum, böktum leir, og þök úr stráum.

Hópskiptingaleikur:

Kennari skiptir nemendum upp eftir litum á fatnaði nemanda. Allir nemendur í einhverju rauðu vinna saman o.s.fv.

Sérfræðingar:

Kennari skiptir nemendum upp í þrjá hópa eftir hópskiptingaleik. Hver hópur fær það verkefni að verða sérfræðingar í ákveðnu málefni, kynna sér efnið, útbúa kynningu og kynna fyrir samnemendum.

Viðfangsefnin eru eftirfarandi:

- Maturinn,
- Verkaskipting
- Tómstundir á landnámsöld.

Viðfangsefnin eru fengin úr kennslubókinni *Víkingaöld, árin 800-1050* eftir Sigrúnu Helgadóttir (bls. 41-46).

Nemendum er bent á þá bók, ásamt því að leita sér frekari upplýsinga á kennslustofubókasafni og Internetinu.

Nemendur taka sjálfir ákvörðun um það hvernig efnið er kynnt, hvort sem það er leikþáttur, glærusýning, veggspjald eða annað.

Kennsluaðferð: Hópvinnubrögð – Samheiti yfir margar kennsluaðferðir sem eiga það sameiginlegt að í stað þess að fela einstaklingum að leysa tiltekin viðfangsefni eru þau falin í hópum. Auk þess þjálfar það nemendur í samvinnu (Ingvar Sigurgeirsson, 2013).

Þegar til Íslands er komið II. Hluti

Leiðarbók – færsla 5:

Áður en nemendur fara yfir námsefni um lífshætti á Íslandi á þessum tíma leggur kennari fyrir nemendur að semja nútímaljóð um það efni. Með þessum hætti fær kennari nokkuð skýra mynd af því hvað nemendur vita um lifnaðarhætti áður en hugað er að innlögn.

Kennari kynnir stuttlega gerð nútímaljóða og hvernig þau eru frábrugðin hefðbundnum ljóðum.

Ljóðið er því næst hreinskrifað á fallegan pappír, myndskreytt og nemendur lesa upp sitt ljóð með viðeigandi tilburðum.

Lífshættir:

Kennslustofunni er skipt í nokkrar námsstöðvar (Ingvar Sigurgeirsson, 1999) þar sem ákveðin atriði eru tekin fyrir á hverri stöð. Sem dæmi um stöðvar gætu verið, búfjárrækt, samgöngur, atvinna, áhugamál, leikföng o.fl.

Kennari raðar nemendum á stöðvar og kynnir viðfangsefnin á hverri stöð. Nemendur bera saman viðfangefni eins og atvinna, annars vegar í nútímanum og hins vegar á landnámstíma. Á hverri stöð er veggspjald þar sem stendur „Atvinna“ efst og lína í miðju sem greinir á milli nútíma og landnámstíma. Nemendur skipa einn ritara úr hópnum á hverri stöð og skrifa niður heitin á störfunum og muninn á þeim. Eftir 5 mínútur á hverri stöð færa hóparnir sig á milli og halda áfram þaðan sem frá var horfið með veggspjaldið.

Þegar allir hópar hafa komið við á öllum námsstöðvum er haldin kynning fyrir bekkinn.

Minnispunktar fyrir kennara.

Sögueyjan 1. Hefti - Sögurammi

Sögurammi 3: Þegar til Íslands er komið		III. Hluti	Um það bil tvær kennslustundir	
Söguþráður - Lykilspurningar	Framkvæmd – Vinna nemenda	Bekkjarskipulag	Efni og gögn	Afrakstur
Fiskurinn: Kennari er með innlögn um mikilvægi fisksins fyrir Ísland.	Kennari varpar upp myndum af mismunandi tegundum fisks.	Allur bekkurinn.	Myndir af mismunandi tegundum fisks.	Nemendur átta sig á mikilvægi fisk fyrir íslenska þjóð í gegnum tíðina.
Nemendur stofna lítið fyrirtæki þar sem afurðin er íslenskur fiskur.	Nemendur afla sér upplýsinga um ferlið og skipa ábyrgðarmann.	Litlir hópar.	Námsbók bls. 88-90 og Internetið.	Vinnuferli, starfsmannaskrá, kostnaðaráætlun og kynning.

Þegar til Íslands er komið III. Hluti

Fiskurinn:

Fiskveiðar hafa verið okkar helsta auðlind frá landnámstíma. Kennari heldur stutta innlög um mikilvægi fisksins fyrir Ísland og varpar upp myndum að nokkrum mismunandi tegundum fisks sem er að finna við Íslandsstrendur.

Nemendum er svo skipt upp í fimm manna hópa með hópskiptingaleik. Hver hópur stofnar lítið fyrirtæki sem veiðir fiskinn, verkar hann og selur. Í upphafi þurfa nemendur að afla sér upplýsinga um hvernig ferlið virkar, í kennslubók á bls. 88 – 90, á kennslustofubókasafninu eða á Internetinu síðan þurfa nemendur að skipta niður verkum og skipa ábyrgðarmann yfir hverju ferli.

Hver hópur skilar síðan vinnuferli, starfsmannaskrá og einfaldri kostnaðaráætlun. Verkefninu er skilað á tölvutæku formi og hver hópur heldur stutta kynningu og kynnir sitt fyrirtæki.

Kennsluaðferð: Útlistunarkennsla - þar sem kennari miðlar þekkingu, útskýrir eða útlistar, ræðir ólíkar leiðir og sjónarhorn. Hópvinnubrögð – Hóp er falið að leysa tiltekið viðfangsefni (Ingvar Sigurgeirsson, 2013).

Hópskiptingaleikur:

Nemendur standa í hring með lokuð augun, kennari labbar á milli og límir litla punkta með litum á (hver litur þarf að fara á enni fimm nemenda). Kennari gefur nemendum merki um að þeir megi opna augun og eiga þeir að átta sig á því hver sé í hvaða hóp með látbragðinu einu, bannað er að gefa frá sér hljóð, toga í aðra eða ýta á þá.

Með þessum hætti getur kennari raðað niður í ákveðna hópa án þess að nemendur verði þess varir, með því einfaldlega að ákveða hvaða nemendur fá til dæmis rauðan punkt á ennið.

Sögueyjan 1. Hefti - Sögurammi

Sögurammi 4: Þjóðveldið I. Hluti

Um það bil fjórar kennslustundir

Söguþráður - Lykilspurningar

Framkvæmd – Vinna nemenda

Bekkjarskipulag

Efni og gögn

Afrakstur

Kveikja: Vitið þið hvar Þingvellir eru? Hafið þið komið þangað? Af hverju haldið þið að Þingvellir heiti þessu nafni?	Kennari varpar þessum spurningum fram og setur af stað umræðu.	Allur bekkurinn.	Viðauki V.	
Stofnun Alþingis: Bekkurinn les saman bls. 28- 30 í kennslubók.	Kennari útskýrir fyrir nemendum hvernig reglur málfundar eru og stjórnar umræðu.	Allur bekkurinn.	Kennslubók.	
Málfundur haldinn um efni þessara kafla.			Dýpri skilningur á efninu.	
Fjölskyldan fer á Alþingi: Hóparnir þurfa að velta því fyrir sér hvaða leið þeir ætla til Þingvalla, hvað mat skal taka með, hesta og fleira		Litlir hópar.	Veggspjald, maskínupappír, pappír í litum, afgangs efni o.fl.	Búðir og tilheyrandi.

Þjóðveldið I. Hluti

<p>Markmið: Að nemendur þekki vel til stofnunar Alþingis og mikilvægi Þingvalla fyrir sögu Íslands. Að nemendur læri að taka þátt í málfundi og eflist í margskonar ritun.</p> <p>Kveikja: Vitið þið hvar Þingvellir eru? Hafið þið komið þangað? Af hverju haldið þið að Þingvellir heiti þessu nafni?</p> <p>Kennari varpar fram þessum spurningum í upphafi tímans og setur af stað umræðu um Þingvelli. Þegar umræður hafa staðið yfir í nokkrar mínutur, sýnir kennari nemendum myndir frá Þingvöllum og teiknaðar myndir frá stofnun Alþingis (sjá viðauki V).</p>	<p><u>Kennsluaðferð:</u> Spurnaraðferðir – Byggist á nokkrum markvissum spurningum, lykilspurningum sem er varpað fram í ákveðinni röð til að fá nemendur til að hugsa með skipulegum hætti um ákveðið fyrirbæri (Ingvar Sigurgeirsson, 2013).</p>	<p>Stofnun Alþingis: Bekkurinn les í sameiningu bls. 28-30 í kennslubókinni, kaflana Stofnun Alþingis, Norræn hefð og Skipulag Alþingis.</p> <p>Haldinn er málfundur í kennslusofnunni um efni þessara kafla. Kennarinn útskýrir fyrir nemendum hvernig reglur málfundar eru og stjórnar umræðum. Umræðuefni fundarins eru eftirfarandi: Af hverju stofnuðu landsmenn þing og hvert var hlutverk þess? Var komið lýðræði á Íslandi þegar búið var að stofna Alþingi? Voru kosningar? Að hvaða leyti er Alþingi í dag ólíkt því sem það var þegar það var stofnað?</p> <p><u>Kennsluaðferð:</u> Málfundur – Málfundaform er algegnt í samfélagini og mikilvægt að nemendur venjist því (Ingvar Sigurgeirsson, 2013).</p>
--	--	--

Þjóðveldið I. Hluti

Fjölskyldan fer á Alþingi:

Nú streyma menn til þings. Goðar koma ríðandi ásamt föruneyti sínu og er fyrsta verk komumanna að reisa búðir. Nemendur ímynda sér að fjölskyldan sem þeir hafa útbúið sé eitt af komumönnunum.

Nemendur byrja á því að taka ákvörðun um það hvort fjölskyldan sé heiðin eða kristin og festa svo sína fjölskyldu ásamt tilheyrandi á svæðin á Þingvöllum eftir því.

Nemendur byrja á því að útbúa klippimynd af Þingvöllum, svæðinu er skipt í two hluta, öðru megin voru kristnir menn og hinum megin heiðnir. Hóparnir þurfa að velta því fyrir sér hvaða leið þeir ætla til Þingvalla, þeir þurfa að átta sig á vegarlengd, hvað þarf að hafa meðferðis af mat og hlutum, hesta og efnivið í tjaldbúðir o.fl.

Hóparnir kynna fyrir samnemendum sínum hvernig fjölskyldan ætlar að komast til Þingvalla og hvað hún tekur með sér. Eftir hverja kynningu hafa samnemendur tækifæri til að koma með athugasemdir og skapast þá umræður um ferðaáætlun og útbúnað fjölskyldunnar.

Eftir kynningu og umræður útbúa nemendur það sem fjölskyldan þarf að taka meðferðis úr veggspjaldi, maskínupappír, pappír í litum, afgangs efni úr textílstofunni og fleira þess háttar.

Nemendur geta lesið sér til fyrir þetta verkefni meðal annars í Sjálfstæði Íslendinga 1. (1991) á bls. 22-28.

Verkefnið er skipulagt eftir sambærilegu verkefni í skýrslu um þróunarverkefni í 6. Bekk Háteigsskóla eftir þær Önnu Jeppesen og Lilju M. Jónsdóttir (1998) sem heitir „Við vinnum svo skemmtileg verkefni“.

Minnispunktar fyrir kennara.

Sögueyjan 1. Hefti - Sögurammi

Sögurammi 4: Þjóðveldið		II. Hluti	Um það bil þrjár kennslustundir		
Söguþráður - Lykilspurningar	Framkvæmd – Vinna nemenda	Bekkjarskipulag	Efni og gögn	Afrakstur	
Spurningakeppni: Spurt úr kaflanum 3. Þjóðveldið.	Kennari skiptir nemendum upp í litla hópa og þeir komast að sameiginlegri niðursöðu.	Litlir hópar.	Nokkur blöð og pennar.	Nemendur fá dýpri skilning.	
Leiðarbók – færsla 6:	Nemendur ímynda sér að þeir séu komnir á Þingvelli við stofnun Alþingis, árið er 930.	Einstaklings-verkefni.			
Leiðarbók – færsla 7: Samtöl.	Kennari er með stutta innlögn um mikilvægi samtala í frásögnum og nemendur skrifa samtal milli tveggja komumanna á Þingvelli 930.		Ritunarbókin (2006).		
Refsingar á tíma þjóðveldisaldar: Útlegð, fjörbaugsgarður eða skóggangur	Nemendur vinna þrír saman í hóp og fær hver hópur ákveðna refsingu til að túlka fyrir samnemendur.	Litlir hópar.	Kennslustofubókasafn og Internetið.		

Þjóðveldið II. Hluti

Spurningakeppni:

Kennarinn skiptir bekknum upp í fjóra hópa (sjá hópskiptingaleik). Spurningarnar sem kennarinn spyr nemendur eru úr kaflanum 3. Þjóðveldisöld, bls. 27-33. Hver hópur fær blað og penna og á að komast að sameiginlegri niðurstöðu og skrifa svör við spurningunum. Sá hópur vinnur sem hefur svarað flestum spurningunum rétt. Dæmi um spurningar má finna í viðauka VI.

Hópskiptingaleikur:

Kennari býr til miða með málsháttum og skiptir miðanum í fjóra hluta. Hver nemandi dregur miða og síðan reyna þeir að finna í hvaða hópi þeir eru með því að bera sig saman. Þeir eru saman í hópi sem geta myndað réttan málshátt. Leikurinn er fengin af www.leikjavafurinn.is.

Leiðarbók – færsla 6:

Nemendur ímynda sér að þeir séu komnir á Þingvelli við stofnun Alþingis, árið er 930. Hvernig er veðrið? Hvernig er um að lítast? Eru margir þarna? Hvernig líður fólk, er það reitt/kvíðið/ánægt?

Leiðarbók – færsla 7:

Kennari kynnir fyrir nemendum hvernig samtöl séu skrifuð, hvers vegna samtöl séu mikilvæg í frásögnum og hvernig megi koma þeim best frá sér. Í Ritunarbókin (2006) eftir Lasse Ekholm er að finna góðan kafla um málefnið á bls. 37-40. Kennari er með stutta innlögn og ljósritar svo síðu úr bókinni fyrir nemendur og þeir hefjast handa við skrifin, sjá viðauka VII.

Verkefnið er eftirfarandi:

Skrifið samtal milli komumanna á Þingvelli í júlí árið 930. Mennirnir eru að tjalda yfir búðirnar þar sem dvalist er á þingtímanum og goði þeirra hefur ný lokið ávarpi til sinna manna. Hvað fer mönnunum á milli? Í samtalinnu áttu ekki bara að segja frá því sem hefur gerst heldur líka að reyna að segja eitthvað merkilegt um þessar tvær persónur.

Þjóðveldið II. Hluti

Refsingar á tíma þjóðveldisaldar:

Nemendur vinna þrír saman og fær hver hópur ákveðna refsingu til að túlka fyrir samnemendur. Um er að ræða útlegð, fjörbaugsgardur eða skóggangur.

Nemendur kynna sér þessar refsingar, hvort þekktir einstaklingar hafi hlutið þessa refsingu og segja þá frá sögu þessa fólks.

Hver hópur kynnir sínar athuganir á leikrænan hátt.

Sem dæmi má nefna Grettissögu.

Kennsluaðferð: Leikræn tjáning – Aðferð þar sem nemendur túlka námsefni með leikrænum hætti (Ingvar Sigurgeirsson, 2013).

Minnispunktar fyrir kennara.

Sögueyjan 1. Hefti - Sögurammi

Sögurammi 5: Kristnitakan		I. Hluti	Um það bil þrjár kennslustundir		
Söguþráður - Lykilspurningar	Framkvæmd – Vinna nemenda	Bekkjarskipulag	Efni og gögn	Afrakstur	
Kristnitakan: Nemendur kynna sér muninn á trúarbrögðunum heiðni og kristni.	Nemendur vinna í fimm manna hópnum og útbúa veggspjald.	Litlir hópar.	Veggspjald, litir og pennar.	Veggspjald.	
Porgeir Ljósvetningagoð: Hver var Porgeir og hvernig var saga hans?	Nemendur afla sér upplýsinga um Porgeir og útbúa leikþátt.			Leikþáttur.	
Leiðarbók – færsla 8: Nemendur velja sér Norrænt goð og skrifa um það.	Nemendur afla sér upplýsinga um goð og skrifa texta um goðið og finna myndir af þeim á Internetinu eða í bókum.	Einstaklings-verkefni.		Kynning.	
Samviskugöng:	Kennari í hlutverki Porgeirs Ljósvetningagoða, gengur samviskugöngin og nemendur reyna að hafa áhrif á ákvörðun hans.	Allur bekkurinn.			

Kristnitakan I. Hluti

<p>Kristnitakan: Nemendum er skipt í fimm manna hópa eftir stafrófsröð. Hóparnir kynna sér trúarbrögðin heiðni og kristni og bera þau saman í máli og myndum.</p> <p>Hver hópur fær veggspjald þar sem þeir skrá hvað er líkt / ólíkt með þessum trúarbrögðum og myndskreytta það síðan. Leggja þarf áherslu á að nemendur noti hugtök við hæfi, eins og t.d. messa, blót, guð, goð, hof eða kirkja.</p>	<p>Þorgeir Ljósvetningagoð: Nemendur byrja á því að afla sér upplýsinga um Þorgeir Ljósvetningagoða, á kennslustofubókasafni, í kennslubók á bls. 43-48 og á Internetinu.</p> <p>Bekknum er skipt upp í fimm hópa og fá hóparnir það verkefni að túlka þær raunir sem Þorgeir fór í gegnum, allt frá því að hann kom á Alþingi og þar til hann hafði kveðið upp niðurstöðu sína varðandi trúmál á Íslandi.</p> <p>Nemendur semja stuttan leikþátt, gera handrit og halda að lokum sýningu fyrir samnemendur.</p> <p><u>Kennsluaðferð:</u> Leikræn tjáning – Aðferð þar sem nemendur túlka námsefni með leikrænum hætti (Ingvar Sigurgeirsson, 2013).</p>	<p>Leiðarbók – færsla 8: Nemendur velja sér persónu úr ásatrúnni og afla sér upplýsinga um hana og kynna fyrir beknum. Nemendur skrifa greinagóðan texta um goðið og finna myndir.</p> <p>Nemendur kynna sitt goð fyrir beknum með glæru sýningu eða veggspjaldi ásamt því sem þeir teikna mynd af goðinu í leiðarbók og skrifa stutta lýsingu.</p> <p>Goðin gætu t.d. verið Óðinn, Freyja, Týr, Loki (Leifur Reynisson, 2009).</p>
---	---	--

Kristnitakan I. Hluti

Samviskugöng:

Þessi aðferð er notuð þegar nemendur eiga að leggja mat á umdeilda ákvörðun sögupersóna og velta fyrir sér hvaða ástæður eða sannfæring persónunnar verða til þess að hún tekur þessa ákvörðun.

Nemendur stilla sér upp á móti hver öðrum í tvær samsíða raðir sem mynda samviskugöng. Kennari í hlutverki hins almenna borgara á Íslandi í kringum árið 1000 gengur milli raðanna og þeir sem mynda göngin eru í hlutverki samvisku persónunnar. Nemendurnir sem mynda göngin hægra megin eru á móti því að kennarinn taki upp Kristna trú en vinstra megin eru nemendur sem eru fylgjandi því. Hver nemandi í göngunum talar einu sinni til persónunnar og reynir að snúa henni á sitt band. Þegar persónan kemur að enda gangnanna þarf hún að taka ákvörðun og rökstyðja hana.

Kennsluaðferð: Samviskugöng – Aðferðin getur verið mjög góð til að hjálpa nemendum að gera sér grein fyrir því að margar ástæður geta legið að baki ákvörðun einstaklings (Anna Jeppesen og Ása Helga Ragnasdóttir, 2006).

Minnispunktar fyrir kennara.

Sögueyjan 1. Hefti - Sögurammi

Sögurammi 5: Kristnitakan II. Hluti		Um það bil ein kennslustund		
Söguþráður - Lykilspurningar	Framkvæmd – Vinna nemenda	Bekkjarskipulag	Efni og gögn	Afrakstur
Samræður: Sagan hefur náð hápunktí og stjórnar kennari umræðum um gildi hennar og gagn.	Nemendur skiptast á skoðunum og velta fyrir sér mismunandi hliðum málsins.	Allur bekkurinn.	Flettitafla og töflutúss.	
Leiðarbók – færsla 9: Hugleiðingar eftir samræður.	Hvaða nýju spurningar hafa vaknað? Hvaða hafa nemendur lært af sögunni? Hvað voru nemendur ánægðir með og hvað hefði mátt gera öðruvísí?	Einstaklingsverkefni.		Leiðarbókin fullunnin.

Kristnitaka II. Hluti

Samræður – stýrð umræða:

Leitað er eftir því að nemendur skiptist á skoðunum, velti fyrir sér mismunandi hliðum málsins og brjóti til mergjar á einhvern hátt. Þegar sagan sem nemendur hafa verið að búa til hefur náð hápunktí sínum er rétt að ræða hvað nemendur hafa lært af sögunni. Kennari stjórnar umræðunni og rifjar upp með nemendum þau verkefni sem hafa verið unnin í gegnum ferlið. Nemendur fá svo tækifæri til að tjá sig og ræða söguna, einstaka atburði eða efni.

Kennsluaðferð: Samræðuaðferð (stýrð umræða) – Oft á vel við að ljúka kennslu á tilteknu viðfangsefni með markvissum umræðum (Ingvar Sigurgeirsson, 2013).

Leiðarbók – færsla 9:

Nemendur skrifa niður hugleiðingar sínar eftir stýrða samræður í bekknum.

Hvað hafa nemendur lært af sögunni, hvaða nýjar spurningar hafa vaknað, hvaða voru nemendur ánægðir með og hvað hefðu þeir viljað gera öðruvísi.

Sögueyjan 1. Hefti - Sögurammi

Viðaukar

I.	Námsmat	Bls. 39.	
II.	Kennslustofubókasafn	Bls. 41.	
III.	Hópskiptingaleikur	Bls. 42.	
IV.	Persónan mín	Bls. 43.	
V.	Þingvellir	Bls. 46.	
VI.	Spurningakeppni	Bls. 48.	
VII.	Samtöl	Bls. 49.	

Sögueyjan 1. Hefti – Viðauki I.

Námsmatseyðublöð eru unnin eftir bókinni Skapandi skólastarf (2007).

Nemandinn sem einstaklingur – Mat kennarans

Nafn: _____ dags: _____

	Alltaf	Oftast	Stundum	Aldrei
Vinnur af áhuga og samviskusemi				
Hefur hugmyndaflug og nýtir það				
Skipuleggur vinnuna				
Vinnur sjálfstætt og fer eftir leiðbeiningum				
Tekur sjálfstæðar ákvarðanir				
Sýnir skapandi vinnubrögð				

Sjálfsmat – Nemandinn metur sjálfan sig.

Nafn: _____ dags: _____

	Alltaf	Oftast	Stundum	Aldrei
Kem ég með hugmyndir inn í hópinn?				
Tek ég vel hugmyndir annarra og vinn með þær?				
Hlusta ég á það sem aðrir hafa fram að færa?				
Get ég gagnrýnt aðra á sanngjarnan og hjálpsaman hátt?				

Sögueyjan 1. Hefti – Viðauki II.

Kennslustofubókasafn – Hugmyndir af efni á bókasafnið:

Landnám Íslands (Ingvar Sigurgeirsson, 1982).

Frá Róm til Þingvalla (Helgi Skúli Kjartansson, 2010).

Víkingaöld. Árin 800-1050 (Sigrún Helgadóttir, 2012).

Landshorna á milli (Torfi Hjartarson, 1990).

Sjálfstæði Íslendinga 1 (Gunnar Karlsson, 1991).

Víkingaöld. Árin 800-1050 (Sigrún Helgadóttir, 2012).

Sögueyjan 1. Hefti – Viðauki III.

Hópskiptingaleikur – hópar fyrir persónusköpun:

Segjum sem svo að hóparnir eigi að vera fimm og þrír nemendur saman í hópi gætu miðarnir verið á svona:

Listdansari	Listdansari	Listdansari
Körfuboltastjarna	Körfuboltastjarna	Körfuboltastjarna
Bílstjóri	Bílstjóri	Bílstjóri
Trúður	Trúður	Trúður
Ljón	Ljón	Ljón

Sögueyjan 1. Hefti – Viðauki IV.

Persónugerð.

Fyrirmæli með verkefni.

Þið, sem hópur aflið ykkur upplýsinga um líf fólks á landnámstíma og hvaða klæðnað fólk klæddist. Til að vinna verkefnið sem nákvæmast þurfið þið að styðjast við heimildir.

Þið kynnið ykkur hvort karlar og konur klæddust eins fötum, úr hvaða efni voru fötin, hvernig voru fötin unnin, báru landnámsmenn vopn og fleira.

Þegar þið hafið kynnt ykkur málin vel hefjist þið handa við að skapa persónur. Þið vinnið þrjú saman í hóp að gerð einnar fjölskyldu sem hyggst flytja til Íslands á landnámstíma. Þið ákveðið í sameiningu hvað skulu vera margir í fjölskyldunni og þið skiptið með ykkur verkum, hver hópur þarf að skapa að minnsta kosti þrjár persónur. Fyrir hverja persónu fyllið þið út eyðublað með upplýsingum um persónuna.

Persónan er útbúin á þennan hátt:

- Pappi í A5 stærð er efniviður í eina persónu.
- Teiknið hjálpalínur á blaðið til að höfuðið og búkurinn sé í nokkurn veginn réttu hlutfalli.
  - Huga þarf að því að hafa höfuðið nægilega stórt svo hægt sé að líma á það hár.
- Reynið að átta ykkur á mismunandi hæð persónanna, er þetta fullvaxinn karlmaður eða barn á ykkar aldri.

- Þegar þið hafa teiknað persónuna þarf að mæla fyrir fótum og öðrum aukahlutum sem síðan er límt á pappann.
- Ekki klippa persónuna út fyrr en öll fót og aukahlutir hafa verið límdir á pappann svo það sé auðveldara að mæla og líma.
  - Fötin má útbúa úr afgangs bútum úr textílstofunni og hárið úr garni eða ull.

Þegar klippimyndir af persónunum er tilbúnar skrifið þið ítalega skýrslu um persónurnar. Segið frá útlit þeirra, hegðun, persónugerð, áhugamáli, uppáhaldsstað og stund og annað það sem ykkur dettur í hug að nefna.

Góða skemmtun!

Persónan míن

Nafn: _____

Fæðingarár: _____

Heimili: _____

Fjölskylda:

Heimilisaðstæður:

Um persónuna (t.d. áhugamál, vinir, hvað skiptir máli, hvernig líf hennar er, draumar):

Sögueyjan 1. Hefti – Viðauki V.

Saga Íslands og íslensku þjóðarinnar kemur hvergi betur fram á einum stað en á Þingvöllum við Öxará. Þar var Alþingi stofnað um árið 930 sem kom saman á Þingvöllum allt fram til ársins 1798. Meginviðburðir Íslandssögunnar hafa gerst þar og því skipa Þingvellir sérstakan sess í hugum allra Íslendinga. Þingvellir eru í dag friðlýstur helgistaður Íslendinga. Í lögum segir að hið friðlýsta land skuli ævinlega vera eign íslensku þjóðarinnar og undir vernd Alþingis. Sótt af <http://www.thingvellir.is/saga.aspx> þann 29.03.2015.

Lögréttu var æðsta stofnun Alþingis á þjóðveldisöld og fór með löggjafarvald. Starfsvið Lögréttu var margþætt en hún skar úr lagabréatum, setti ný lög og veitti undanþágur frá lögum. Á þjóðveldisöld var Lögréttu staðsett austan við Öxará.

Lögsögumaður stýrði fundum Lögréttu en í henni sátu 48 goðar á miðpalli.

Hver goði hafði tvo ráðgjafa sem sátu fyrir framan og aftan hann.

Eftir að biskupsstólar á Hólum og í Skálholti voru stofnaðir áttu biskupar einnig sæti í Lögréttu. Fjöldi þeirra sem sátu í Lögréttu var því 146 manns eða 147 ef lögsögumaður var ekki goði. Lögréttu kom saman báða þá sunnudagana sem þingið stóð og þinglausnardag en einnig oftar ef

lögsögumaður óskaði. Öllum var frjálst að fylgjast með störfum Lögréttu en enginn mátti standa innan við pallana.

Eftir því sem leið á 13.öldina jókst ófriður milli höfðingjaætta sem lauk með því að Íslendingar gengust undir yfirráð Noregskonungs árin 1262-1264 með Gamla sáttmála. Við það hvarf hlutverk Lögbergs úr sögunni og Lögréttu varð megin stofnun Alþingis sem varð dómstóll með takmörkuðu löggjafarvaldi. Sótt af vef:

<http://www.thingvellir.is/saga/loegretta.aspx> þann 29.03.2015.

Sögueyjan 1. Hefti – Viðauki VI.

Spurningakeppni: 1. Hvaða ár var Alþingi stofnað? - Árið 930. 2. Hvenær lauk landnámsöld? - Við stofnun Alþingis. 3. Hvað var tímabilið eftir landnámsöld kallað? - Þjóðveldisöld. 4. Stefnt var að því að byggja sams konar samfélag og þekkist hjá öðrum norrænum löndum, hver var helsti munurinn? - Hér var enginn konungur. 5. Frjálsir menn, hvað þurfti til að vera kallaður það? - Nægar eignir. 6. Höfðu konur sömu völd og karlar? - Nei, þær höfðu ekki með lagasetningar að gera. 7. Hvaða ár var fyrst efnt til svæðisbundins þinghalds á Íslandi? - Árið 900.	8. Hvað hér maðurinn sem kom með lög frá Noregi til Íslands? - Úlf ljótur, samkvæmt <i>Íslendingabók</i> . 9. Hvers vegna þótti Þingvellir vera best fallnir til að vera vettvangur Alþingis? - Staðurinn lá vel við samgöngum úr öllum landshlutum. 10. Var lýðræði á þjóðveldisöld? - Nei, það bekktist ekki. 11. Hvað stóðu fundir þingsins yfir langan tíma á þjóðveldisöld? - Um tvær vikur. 12. Refsingar voru í meginatriðum þrenns konar á þjóðveldisöld, hverjar voru þær? - Útlegð, fjörbaugsgarður og skóggangsmaður. 13. Hverjir voru valdamestu menn þjóðveldisins? - Goðarnir. 14. Úr hverju var fatnaður unnin á þessum tíma? - Ull og skinni.
--	--

Sögueyjan 1. Hefti – Viðauki VII.

Samtöl

Verkefnið er eftirfarandi:

Skrifið samtal milli komumanna á Þingvöllum í júlí 930. Mennirnir eru að tjalda yfir búðirnar þar sem dvalist er á þingtímanum og goði þeirra hefur nýlokið ávarpi til sinna manna. Hvað fer mönnunum á milli?

Í samtalini átti ekki bara að segja frá því sem hefur gerst heldur líka að reyna að segja eitthvað merkilegt um þessar tvær persónur.

Textinn sem kemur hér á eftir er að finna í Ritunarbók (2006) eftir Lasse Ekholm (Hildur Jórunn Agnarsdóttir, þýð).

Þeir hlutar frásagnar þar sem fólk talar saman kallast samtöl. Í samtöllum hefur þú tækifæri til að gera persónurnar mjög lifandi. Hvað þær segja og hvernig þær segja það lýsir þeim heilmikið. Hrædd og varkár manneskja talar öðruvísi og segir allt annað en manneskja með mikið sjálfstraust.

Tveir rithættir eru algengastir þegar samtöl eru skrifuð. Annar er sá að setja það sem hver segir inn í gæsalappir en hinn er að byrja hvert svar með nýrri línu og striki.

„Ef þetta átrúnaðargoð, Jesse James, kemur í afmælisboðið hennar Söru, lofa ég að ganga nakin þegar ég verð Lúsía skólans,“ sagði Petra.

„Hvernig getur þú verið svona viss um að vera Lúsía?“ spurði Rikki.

Eða:

-Hvernig skylduð þið annars kjósa? Hnussaði Petra.

Þessa þarna feitu Söru með rottulitaða hárið kannski?

-Hún er nú ekki feit, svaraði Rikki. Mér finnst hún vera frekar sæt.

-Sæt! Belja sú arna!

Blandið ekki saman þessum tveimur ritháttum í sömu frásögn. Ákveddu hvort háttinn þú notar og haltu þig síðan við hann.

Heimildir

<p>Aðalnámskrá grunnskóla. Almennur hluti. (2011). Reykjavík: Menntamálaráðuneytið, skólarannsóknardeild.</p> <p>Anna Jeppesen og Ása Helga Ragnarsdóttir. (2006). <i>Leiklist í kennslu: Handbók fyrir kennara.</i> (Ritstjóri Ingólfur Steinsson). Reykjavík: Námsgagnastofnun.</p> <p>Anna Jeppesen og Lilja M. Jónsdóttir. (1998). „Við vinnum svo skemmtileg verkefni”. <i>Skýrsla um þróunarverkefni í 6. Bekk Háteigsskóla (Æfingaskólans) veturninn 1997-1998.</i> Reykjavík.</p> <p>Gunnar Karlsson (1991). <i>Sjálfstæði Íslendinga.</i> Reykjavík: Námsgagnastofnun.</p> <p>Helgi Skúli Kjartansson (2010). <i>Frá Róm til Pingvalla.</i> Kópavogur: Námsgagnastofnun.</p> <p>Lasse Ekholm (2006). <i>Ritunarbókin</i> (Hildur Jórunn Agnarsdóttir, þýð). Reykjavík: Námsgagnastofnun.</p>	<p>Ingvar Sigurgeirsson. (2013). <i>Litróf kennsluaðferðanna.</i> Reykjavík: Námsgagnastofnun.</p> <p>Ingvar Sigurgeirsson. (1982). <i>Landnám Íslands.</i> Reykjavík: Námsgagnastofnun.</p> <p>Leifur Reynisson. (2009). <i>Sögueyjan – Kennsluleiðbeiningar.</i> Reykjavík: Námsgagnastofnun.</p> <p>Lilja M. Jónsdóttir. (1996). <i>Skapandi skólastarf.</i> Reykjavík: Námsgagnastofnun.</p> <p>Lilja M. Jónsdóttir. (2001). <i>Kennarabók með í fullorðinna tölu.</i> Reykjavík: Námsgagnastofnun.</p> <p>Sigrún Helgadóttir (2012). <i>Víkingaöld. Árin 800-1050.</i> Kópavogur: Námsgagnastofnun.</p> <p>Torfi Hjartarson (1990). <i>Landshorna á milli.</i> Reykjavík: Námsgagnastofnun.</p>
---	--

Agnes Ósk Egilsdóttir

og Anna María Aradóttir

2015